

О.М. Іванюта, ст. викл. (*ХДУХТ, Харків*)

ТЕНДЕНЦІЇ КРЕДИТУВАННЯ ТОРГОВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ФІНАНСОВОЇ КРИЗИ

Глибока криза, що охопила українську економіку в 2013-2015 рр., викликала поступове знецінення гривні, розбалансованість економіки, відсутність системного державного регулювання, падіння рівня життя населення і посилення соціальної напруги, зумовлених збройним протистоянням на Сході країни, внаслідок якого значно ускладнилася діяльність суб'єктів господарської діяльності.

В умовах фінансової кризи, більшість вітчизняних торговельних підприємств зіткнулися з проблемою пошуку джерела фінансування своєї діяльності. Розвиток суб'єктів господарювання значною мірою пов'язаний з можливістю залучення ними зовнішніх джерел фінансування, зокрема банківських кредитів.

Необхідність використання банківського кредитування пов'язана з неспівпадінням у часі руху матеріальних і грошових потоків, що виникає в процесі відтворення суспільного продукту, а також із потребою вкладення коштів у розширення виробничого процесу. Ця необхідність посилюється у період фінансових криз, коли перед підприємствами часто постає проблема нестачі грошових коштів для безперебійного здійснення своєї діяльності та розрахунків з контрагентами.

В умовах сьогодення банківські установи різко уповільнили свою діяльність щодо фінансування реального сектору економіки шляхом використання кредитних інструментів усіх видів, що є безумовним наслідком економічних та політичних процесів, які похитнули економіку нашої держави. Важливим аргументом також стала і девальвація національної валюти, яка за останній рік знецінилась більш, ніж на 50%. Доступність кредитних інструментів для суб'єктів господарювання зменшилася під впливом песимістичних очікувань банків щодо макроекономічних показників (інфляції, обмінного курсу, загальної економічної активності, розвитку галузі/окремих підприємств) та можливих ризиків кредитної застави.

Кредитування юридичних осіб займає найбільшу частку кредитного портфелю банків. Адже навіть в період кризи суб'єкти господарювання в своїй діяльності активно використовують банківські кредити як джерело додаткових фінансових ресурсів. Найбільше

підприємства мають потребу в довгострокових кредитах в іноземній валюті. Проте в період економічної та політичної нестабільності банки, як і всі учасники фінансового ринку відчувають потребу у фінансових ресурсах, тому вони зменшують обсяги кредитування суб'єктів господарювання на довгостроковий період.

Різке подорожчання кредитних ресурсів на міжбанківському ринку з початку лютого 2015 р. спричинило до зростання середньозваженої денної ставки за кредитами комерційних банків до 20,6%. Станом на 01.10.2016 р. облікова ставка НБУ знаходилася на рівні 15,0 %, тоді як європейські банки залучають ресурси під 2,1 % в євро, при обліковій ставці Центрального європейського банку у 0,05%.

Для більшості українських торговельних підприємств це значне перевищення відсоткових ставок над рівнем рентабельності операційної діяльності, що унеможлиблює залучення ними банківських кредитів.

Для вітчизняних банків у сучасних умовах складно знизити рівень процентної ставки за кредитом, оскільки достатньо дорогим є залучення коштів.

За результатами діагностичного обстеження НБУ в «Звіті про фінансову стабільність», встановлено, що 16 банків із найбільших 20 потребували додаткової капіталізації, якість кредитного портфеля банків у 2015 році була на найнижчому історичному рівні. За результатами діагностичного обстеження частка кредитів 4 категорії (ймовірність дефолту 51% — 99%) та 5 категорії (дефолт) у кредитних портфелях 20 найбільших банків становила 53%.

Після значного економічного спаду впродовж 2014-2015 рр. економіка України продовжує демонструвати негативні тенденції. Як показує світова практика, коли рівень проблемної заборгованості клієнтів у кредитному портфелі банку перевищує 10%, то виникає загроза економічній безпеці банку. На 01.01.2016 р. спостерігається значний зріст проблемної заборгованості, який на даний момент дорівнює 213,3 млрд. грн. Девальвація валюти на початку року та одноразове коригування тарифів на комунальні послуги призвели до зростання інфляції і, як наслідок, до збільшення проблемної заборгованості у банках країни. Зі збільшенням проблемної заборгованості відбувається збільшення обсягів резервів за кредитними операціями, що, своєю чергою, погіршують якість кредитних портфелів українських банків.

Таким чином, торговельні підприємства, що мають на меті отримання банківського кредиту, повинні мати високий рівень кредитоспроможності та ділової репутації.